

שמירת טבע בעיינות צוקים- אמנון הירדן ומכבד הביצות

במסגרת פרויקט שימור בתי גידול לחים, החלה ב-2013 פעילות בשמורת עיינות צוקים (עין פשח'ה) לשימור אמנון הירדן. תוכנית השימור כללה חפירה של שלוש בריכות חדשות בשטח השמורה, אשר תאפשרנה התפתחות של אוכלוסיית אמנון הירדן.

מדוע יש לשמר את אמנון הירדן? ובכן, הזן המצוי בשמורה שונה מהזן המקורי הקיים בירדן. בנהר הירדן הדג מעורבב גנטית עם דגי ברכות, ואילו בעין פשח'ה נשמר זן "נקי" גנטית. ככל הנראה אין עוד מקום בארץ בו קיים זן זה.

התקציב שניתן לפרויקט הספיק לחפירת שתי בריכות. בנוסף, נתקלו עובדי השמורה בבעיות טכניות, כגון שקיעה של טרקטורים בקרקע הברוצית. השנה התחדש הפרויקט, בשיתוף פעולה של רשות הטבע והגנים ורשות ניקוז ים המלח, שחפרו יחד את הבריכה השלישית.

הנה הדיווח מתוך דף הפייסבוק של השמורה:

"חיכינו חיכינו והנה זה בא..."

לפני כשנה וחצי בנינו וחנכנו בשמורת הטבע עיינות צוקים שבמדבר יהודה שתי בריכות מים שישמשו בתי גידול לחים. את הבריכות אכלסנו במיני צומח ובעלי חיים ייחודיים לאזור. לאחרונה שמחנו להיווכח שדגים מהמין אמנון הירדן, שאכלסנו בבריכות, מתרבים בהם. האמנונים קוברים את הביצים בגומחה בקרקעית והזכרים, שצבעם בעונת הרבייה כחול, שומרים על הקן מפני פולשים וטורפים. בתמונות ניתן לראות גומחה בהירה בקרקע, בה הוטלו הביצים ואמנון זכר מגרש מקנו זכר פולש".

צילומים: שירן בן יעקב, עובד שמורת הטבע עיינות צוקים

מדוע יש לשמר בתי גידול לחים? בתי גידול לחים חיוניים לאדם שכן הם מספקים מצע לגידולים של מקורות מזון ומים. הם מסייעים בקליטת מי השיטפונות, מספקים רשת ביטחון לתקופת בצורת, מטהרים את מי התהום ומסייעים בשמירה על אקלים נוח. המים מעצבים את הרכב החי והצומח, הם מביאים תועלת בתחום הכלכלי,

החברתי והמדעי: שמירה על מגוון גנטי, מהווים יעד תיירותי ומקום בילוי בחיק הטבע. אובדן בתי גידול לחים עלול להוביל לשינויים אקלימיים, הכחדתן של מערכות אקולוגיות, הכחדה של מיני בעלי חיים וצמחים, פגיעה במקורות מזון וכן פגיע נופית חמורה. במאה השנים האחרונות השתנה אופיים של למעלה ממחצית מבתי הגידול הלחים בעולם!

הגורמים לבעיה: בישראל יש חשש לקיומם של בתי גידול לחים בשל הטיה של נחלים, שאיבה, אגירה של מי שיטפונות, יישור של פיתולי נחלים ועוד. סוג נוסף של פגיעה בבתי גידול לחים הוא זיהום, קיטוע בתי גידול, בניית תשתיות ואף ייבוש מכוון.

אז מה אפשר לעשות: לחסוך במים מתוך הבנה שהבעיה היא לא רק במקום ספציפי, זו תופעה מתרחבת. יש ליהנות מן המשאבים ולהשתמש בהם, אך כל זאת בצורה מחושבת ומתחשבת ומתוך מודעות וחשיבה לתוך הרחוק. העלאת המודעות לחשיבותם של בתי גידול לחים אף היא צעד חשוב בדרך לשמירה ושיקום. וכמובן, אפשר לצאת ולטייל, ללמוד לשמור ולהעריך ולהינות מהמשאב המדהים שהתברכנו בו.

שימור מכבד הביצות

פעילות שימור נוספת המתקיימת בשמורה הינה פרויקט שימור מכבד הביצות. זהו צמח מים, הנכלל ברשימת המינים האדומים (מינים המוגדרים בסכנת הכחדה). על פי מה שנצפה עד כה נראה כי שמורת עיינות צוקים הינה גבול תפוצתו הדרומי בארץ.

ב-2012 שמו לב שאזור המחייה של הצמח בעין פשח'ה החל להתייבש, כתוצאה מכך שכמות המים באזור בו גדל קטנה. על מנת לאושש אותו העתיקו שני פרטים לשתי נקודות לא טבעיות. הפרטים נקלטו בהצלחה והם אף משגשים. מספר פרטים הועברו למשתלה בעין גדי שם הורבעו בשתי דרכים: תחילה בצורה ווגטיבית (באמצעות שורשים), ובהמשך הצמח הפיק זרעים אותם הצליחו להנביט. בקיץ האחרון הושבו 15 פרטים לשמורה. בינתיים נראה שרובם נקלטו, אך לא כולם משגשים. היה צורך לשים עליהם הגנות מפני החמורים, שמספרם מוערך במעלה ממאה. בנובמבר הקרוב מתוכנן להוציא מן השמורה לפחות 50 חמורים כדי לצמצם פגיעה זו וכן פגיעות נוספות שהם מסכים לסיבה.

